

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

*Εκδόσις ΜΟΥΣΙΚΗΣ & ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ — ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΒΡΥΑΡΙΟΥ 3

Συντάσσεται ἀπὸ Ἐπιτροπὴν — Διευτὴς Π. ΚΩΣΤΙΔΙΔΗΣ

ΕΤΟΣ Β΄

ΑΡΙΘ. 27

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1951

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 3500

Τῆς Κας ΣΟΦΙΑΣ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΙΩΒΙΛΑΙΑ

ΓΚΙΟΥΖΕΠΕ ΒΕΡΝΤΙ

Ένας ἀπὸ τοὺς ρομαντικούς ἥρωες τοῦ Οὐγκώ, ποὺ ἀποθανάτισε ὁ Βέρντι, ὁ Ἑρνάνι, συνοψίζει μὲ θαυμαστὴ αὐτοπεποίθησι σὲ μιὰ φράσι τὸ σύμβολο τῆς πίστεώς του: «Εἶναι μιὰ δύναμις ποὺ βαδίζει σταθερὰ καὶ ἀπρόσκοπτα καὶ νικηφόρα!» Τὴν ἴδια αὐτὴ ρήτρα πραγματοποιεῖ ὁ Βέρντι στὴ μουσικὴ του. Ἡ δύναμις αὐτὴ ἔρχεται στὴν ὥρα τῆς, στὴ μουσικὴ πατρίδα του, τὴν Ἰταλία. "Ύστερα ἀπὸ τὸ δοξασιμὸν τοῦ μεσουράνημα τοῦ Ροσσίνι—τὸ «φλογερὸ αὐτὸ ἥρασιεσι ποὺ ξεπετὰ μόνον λουλούδια» κατὰ τὸν ἐπιγραμματικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Στένταλ—ἡ πρόσκαιρη καὶ ἐπιφανειακὴ λάμψις του ἀρχίζει νὰ περνᾷ σ' ἐπικίνδυνον βαθεῖ. Ὁ Μπελλίνι, ὁ μελαγχολικὸς μελοθάνατος μελωδιστῆς, ὁ Ντοβιτζέτι, ὁ ἀποκλειστικὸς ἐκζητητῆς τῆς ἀκουστικῆς ὥσπερ, εἶναι λιγώτατες πηγὲς μελωδισμοῦ, ἀνίκανες νὰ χορτάσουν τὴ μουσικὴ δίψα τῆς Ἰταλίας. Ὁ Βέρντι φθάνει στὴ μοιραία ἱστορικὴ στιγμὴ. Εἶνε ἡ δύναμις, ἡ βράσις, ὁ μουσικὸς πρωϊορισμὸς, τὸ μουσικὸ πάθος. Εἶνε ὁ ἀγωνιστῆς, ὁ νικητῆς, ὁ ἐλευθερωτῆς, ὁ κοσμηγάνητος ἐθνικιστῆς μουσικὸς, ποὺ σφρηχταεῖ καὶ αὐτὸς μὲ τὴ μουσικὴ του τὴν ψυχικὴ ἐνότητά τῆς Ἰταλίας.

Ἡ ὄντως αὐτὸς συνθέτης μεγαλοφυεῖ ἐξακολουθητικὰ σ' ὅλη τὴ μακρὰ ζωὴ του. Κάθε ἔργο του καὶ μιὰ νέα δοξασιμὴ κορυφὴ. Ὁ «Ἑρνάνι», ὁ «Ναβουχοδονόσωρ», οἱ «Λομβαρδοὶ στὴν πρώτη Σταυροφορία», «Οἱ δύο Φόσκαροι», ὁ «Ἀτίλλας», ἡ «Τζοβίννα ντ' Ἄρκο», ἡ «Ἀλτζιρα», ὁ «Μάκβεθ», ὁ «Κορσάρης», ἡ «Περουσιάνη», ἡ «Λουίζα Μίλλερ», ὁ «Σιμόνε Μποκκαίνεγκρα», ὁ «Ἀρόντο», οἱ «Σκελιανοὶ Ἑσπερινοὶ», ὁ «Οὐμπέρτο», ἡ «Ἡμέρα Βασιλείας», ἡ «Μάχη τοῦ Λενιάνο», οἱ «Μασσαδιέροι», τὸ «Στάμπη Μάτερ», τὸ «Ρέκβιεμ», σημειώουσι μεγάλους σταθμοὺς στὴν Ἰταλικὴ μουσικὴ, ἔξισου μὲ τὰ παγκοσμίως γνωστὰ καὶ φημιζόμενα ἔργα τοῦ Διδασκάλου, τὴν «Αἶντα», τὸν «Ριγκολέττο», τὴν «Τραβιάτα», τὸν «Τροβατόρε», τὴν «Φόρτα ντελ Ντεστίνο», τὸ «Μπάλλο ντ' Ὄρα», τὸν «Ντόν Κάρλος», τὸν «Ὁθέλλο», καὶ τὸν «Φάλαφρος». Σ' ὅλες αὐτέσι τῆς ἀγνῆς καὶ ἀνόθευτες μουσικῆς δημιουργίαι ὁ Βέρντι μένει πάντα ὁ ἴδιος, πιστὸς καὶ σταθερὸς στὰ ἰδανικά του, μουσικὸς ἐμφυχωτῆς τῶν μεγάλων ἱστορικῶν μορφῶν καὶ τῶν γεννητῶν ποὺ ἀνασταίνουσι μέσα ἀπ' τοὺς αἰῶνες ὁ Σαίξπηρ, ὁ Τορκωτὸν Τέσσο, ὁ Σίλλερ, ὁ Οὐγκώ, ὁ Καρντοῦτσι, κηρύξαι ἐξάγγελος τῆς μουσικῆς ἀγνότητος καὶ τῆς δραματικῆς ἀλήθειας, ἕνας μουσικὸς συνθέτης λαοπρόβλητος καὶ παντοδύναμος, ποὺ ζητᾷ νὰ συγκλονίσῃ ὡς τὰ μύχια τῆς ψυχῆς του ἔξισου

μαζῆ μὲ τοὺς σκηπετρούχους τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, καὶ τοὺς ἀνίθεους καὶ καλοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἀμόητους καὶ νοστήτρια τῆς ἀληθείας τῶν ἡγῶν. Ποιὸς ξέρει ἂν ε' αὐθόρμητα δάκρυα τῆς ἀγνῆς μουσικῆς συγκινήσεως, ποὺ ἀναβλύζουσι στὰ μάτια τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, δέν εἶναι γιὰ τὸ συνθέτη τοῦ «Ριγκολέττο» ἀπέριωτος πολυτιμώτερος μορφαριθμία ἀπὸ τὰ δῶρα ὅλων τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ποὺ πληθύνουσι ἑκατομμύρια γιὰ μιὰ ὄπερα τοῦ Βέρντι.

Γι' αὐτὸ ὁ Βέρντι δέν ἀγωνίσθηκε, ὅπως ἄλλοι μεγάλοι συνθέται, γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴ μουσικὴ του. Ἀπὸ τὰ πρῶτα του ἀκόμα ἔργα, ἡ φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἀνάβει καὶ μεταγιγίζεται σ' ὅλων τῆς ψυχῆς. Ἡ δύναμις του ἀπειθάρχητη ἀκόμα καὶ ἀνίστη, ὑποτάσσεται μὲ τὸν καιρὸ τὰ κελεύματα τῆς μεγάλης τέχνης. Αὐτὸ ὅμως δέν ἐμποδίζει τὸν «Σιμόνε Μποκκαίνεγκρα» νὰ εἶνε ὅπως ἡ «Αἶντα» καὶ ὁ «Ὁθέλλο», ἕνα ἔργο μεγαλοφυΐας. Μέσα στὰ τριάντα τόσα μελοδράματα τοῦ Βέρντι, δέν θὰ βροῦμε οὐτε ἕνα, ἔργο κατεργασμένο ἀπὸ ἀγνῆς ἐτε νοθευμένο μετάλλο. Ὅλα εἶναι ἀπὸ ἀγνὸν, ἀπεφθὸ χρυσάφι.

Ὁ Βέρντι δέν εἶνε μόνον ἕνας μεγάλος Ἰταλὸς. Εἶνε ὅλη ἡ Ἰταλία. Δέν εἶνε μόνον ἕνας μεγάλος μουσικὸς. Εἶνε ὅλη ἡ μουσικὴ. Καὶ Ἰταλία καὶ μουσικὴ εἶναι δυὸ ἔννοιες ταυτώσιμες. Γι' αὐτὸ σήμερα, πενήντα χρόνια μετὰ τὸ θάνατό του, σημειώουσι παντοῦ στὸν κόσμῳ ἕνα νέο μεσουράνημα τοῦ συνθέτη τοῦ «Ριγκολέττο».

Ἄν ριζώμε μιὰ σύντομη ἀναδρομικὴ ματιὰ εἰς τὸ ἔργο τοῦ μεγαλοδύνατου αὐτοῦ καὶ διαρκῶς ἀνθρώπουτος γέροντος, θὰ διακρίνωμε οὐσιωδῶς δύο Βέρντι: τὸν Βέρντι τῆς πρώτης νεότητος, φλογερὸ καὶ ἀποκλειστικὸν ἔραστή τοῦ «μπελ κάντο», ποὺ προσφέρει στοὺς Ἰταλικούς Ἀλύρμους τὴν πλουσιώτερη ἄνθησι ἀπὸ δριερα, καρβάνες, καὶ νιοῦεττα, γιὰ νὰ πλέκουσι τὰ ὠριότερα καὶ λαμπρότερα στολιδία τῆς φωνῆς τῆς μελωδίας, καὶ τὸν αἰσθηματοῦ. Τὸν ἀκτινοβόλο καὶ γενναϊόδωρο συνθέτη τοῦ «Ἑρνάνι», τοῦ «Σιμόνε Μποκκαίνεγκρα», τῆς «Τραβιάτα», ποὺ κατέχει τὸ πρόνομῳ τῆς ἄμεσης ἀπ' εὐθείας συγκινήσεως, γιὰτι ἀπευθύνεται σὲ ὠριωμένες καὶ ἐντελῶς συνειδητῆς ψυχικῆς διαθέσεις καὶ καταστάσεις, τίς ὁποῖες πραγματοποιεῖ βασιματὰ μὲ τὴ μουσικὴ του. Ὁ Βέρντι μουσικὸ φαινόμενο γονιμότητος ἀστέριστης μελωδίας ποὺ πάλαινοι ἀπὸ ἔκφρασι, καὶ δονοῦνται ἀπὸ ζωτικότητα αἰσθηματοῦ καὶ ἔντονον δραματισμῳ, ἕνας γεννημένος μουσικὸς γλωσσολάστης τῆς Ἰταλίας, λαεῦτης τῆς μουσικῆς φόρμας, ἀντάξιος ἐνὸς Μπερνι.

Στή μουσική του ξέορμησι δέν γνωρίζει έμπόδια. Τήν Έλλησι αισθητικώς στά μελοδραματικά λιμπρέτα τής έποχής του, άναπληρώνει μέ τόν άσθονητισμό και τή μελωδική έφευρετικότητά τής έμπνεύσεως. Σέ βαθμό πού νά ξεχνά και νά παραβλέπη ό άπαιτητικός μουσικός άκροατής έμπρός στον άμόθητο πλοΐτο τών μελωδιών, και τής άένανης έναλλαγής τών έκφράσεων και τών εικόπων, τήν πενιχρότητα τής όρχήστρας του, πού περιορίζεται στό νά συνοδεύη τίς όριες του τραγουδιού σάν μιá πελώρια κιθάρα, φτωγή στήν άπόδοσί της, ύπογραμμίζοντας μόνο εύλωτα τους έκφραστικούς δυναμισμούς τών φωνών, και κρατώντας μιá διαλογική άναπαύκρισι στή συνολική δράσι.

Ό σκελετός τών μελοδραμάτων του Βέρντι τής πρώτης έποχής, άπλοϊκός κι άνεπαρκής στή γύμνια του, χωρίς ψυχολογικές προεκτάσεις, χωρίς βάθος, καλύπτεται άπό τά μουσικά κύματα πού κατακλύζουν τό κόβος του έργο, άναβλύζοντας πάντα άπό τήν ίδια άκένωτη τής έμπνεύσεώς του πηγή, πού άστράφτει πάντα στό ίδιο έκθαμβωτικό φώς ένός μεσουρανούτος ήλιου. Μέ τή μεγαλειώδη δημιουργία του «**Ριγκολέττο**» φανερώνεται θριαμβευτικά ό δεύτερος Βέρντι. Ή όρχήστρα του γεμάτη χρώμα, συμφωνική έπιστημοσύνη, ούσια μουσική, άποκτά μιá βαθύτερη έννοια και σημασία, ζητά νά ρυθμίση αύτή τή ζωή του δράματος, χωρίς νά θυσιάση τίποτε άπό τή θεατρική μελοδραματική έκφρασι, ούτε άπό τόν πλοΐτο τής έναλλαγής τών μελωδικών θεμάτων. Ό Βέρντι, πλουτίζοντας τήν τέχνη του μέ νέα άθθονα συμφωνικά και πολυφωνικά στοιχεία, δέν άπαρνείται τά παλιά του ιδεώδη. Τά διατηρεί άκέραια ώς τίς ύψηλές κορυφές του έργου του.

Ή μεγαλοφυία του Βέρντι είνε διφυής και διυπόστατη. Μέσα στή μουσική του βρίσκουμε τήν εύτυχησμένη κι όλόφωτη Ίταλία τής εύτραπέλιος και του πνεύματος του Μποκάτσιου, του Άριστό, του Τοιμαρόζα, και του Ροσσίνι, αλλά και τή σκετηνή και τρα-

γική Ίταλία του Μιχαηλάγγελου και του Ντάντε, πού δυνει τή μουσική του μέ τίς ύψηλες δραματικές κραυγές του πόνου και του πάθους. Οι άριστοτεχνματικές σελίδες τών έργων του Βέρντι είνε άμέτρητες. Ή συμφωνική εισήγωγή τής «**Φόρτα ντέλ Ντεσσίνου**», ένα άκέραιο δραματικό άριστούργημα, ή θαυμασία πράξις τής εκκλησίας, μιá και όλόκληρες οι πέντε πράξεις του μεγαλόπνευστου αύτου έργου, πού δέν κουράζουσι ποτέ κανένα μέ τήν άδιάκοπη έναλλαγή και τήν ποικιλία τών μουσικών εικόπων, ή περίφημη όρια τής δραματικής σοπράνο «**Race mio Dio!**», βγαλμένη άπό τά τριόβια τής δοκιμασμένης ανθρόπινης ψυχής. Ό μουσικός μονόλογος του Φιλίππου Β. στον «**Ντόν Κάρλος**», τά ντουέτα του μέ τόν Ίεροξεταστή, και τά «**Φινάλι κοντσέρτατι**» τής ίδιας όπερας. Τό «**Μιζερέρε**» του «**Τροβατόρε**». Τό περίφημο Κουαρτέτο του «**Ριγκολέττο**», ή τελευταία πράξις τής «**Τραβιάτα**», όλόκληρη ή «**Άίντα**» μέ τή θαυμαστή μουσική προοπτική της, ό «**Χορός μετεμφισμένων**», ή κοσμοαγάπητη όπερα πού συναγωνίζεται ώς σήμερα στις μεγάλες ευρωπαϊκές σκηνές τά μουσικοδράματα του Βάγνερ. Οι «**Σικελιανοί Έσπερινοί**» μέ όλη τήν περιπάθεια του μουσικισμού τής μουσικής τους. Ό ρωμαντικός «**Ερνάντις**», μουσικός σταθμός και άσθετηρία συγχρόνως, κι άμέτρητες άκόμη σελίδες άλλων λησωνημένων έργων όπως ή «**Λουίζα Μύλλερ**» πού άναστηλώνεται έκ νέου περιφανώς στά προγράμματα τών λυρικών θεάτρων, διεκδικούν έπιτακτικά τόν παγκόσμιο θαυμασμό και τή συγκινημένη προσοχή όλων. Έτσι διαπιστώνεται κάθε μέρα ότι κι αύτοί οι άδιάλλακτοι βαγνερισται πού δέν άναγνώριζαν ώς τώρα άλλο θεό άπό τόν Τιτάνα του Μπαϋρόϋτ, άναθεωρούν τώρα τή φανατική τους προσήλωσι, και προσχωρούν μέ άγάπη στήν άένανη κι άείρη πηγή έμπνεύσεως τής μουσικής του Βέρντι.